

Průběžná zpráva o předsudečném násilí/násilí z nenávisti

1. 1. – 31. 3. 2018

In IUSTITIA, o.p.s.

Shrnutí

In IUSTITIA zjistila v prvním kvartálu roku 2018 celkem **16 incidentů z nenávisti**, které se staly na území České republiky. V tomto kvartálu došlo k stabilizaci **sníženého počtu protimuslimských útoků**. Mezi ohroženými skupinami opět dominují **Romové** (4 incidenty).

Terčem předsudečného násilí se stávali lidé z důvodu své **národnosti** či **etnicity**, **politického přesvědčení**, **barvy pleti**, **náboženství** a uprchlického migrantského statusu z důvodů své příslušnosti k dalším skupinám.

Násilí z nenávisti bylo zaznamenáno především **na internetu (5 incidentů)**, **ve veřejném prostoru zaměstnání (4 incidenty)** a **v zaměstnání (3 incidenty)**. K útokům docházelo převážně v Ústeckém kraji (4 incidenty) a v hlavním městě Praze (3 incidenty).

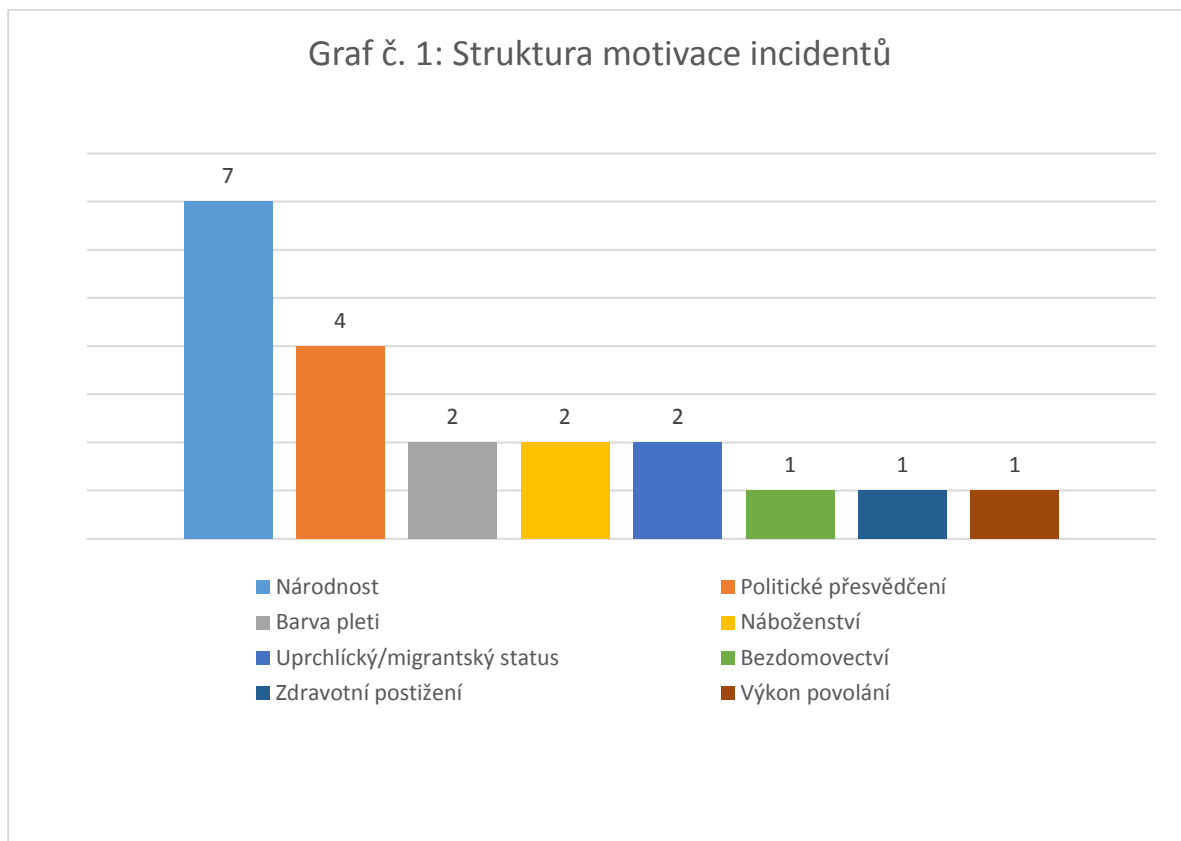
Atmosféru začátku roku významně ovlivnily prezidentské volby a výroky předsedy SPD Tomia Okamury zpochybňující utrpení lidí v romském koncentračním táboře v Letech u Písku. Proti Okamurovým projevům se ohradila část politiků i veřejnost. Česká města pokračovala ve vyhlašování zón, kde noví nájemníci nedostanou doplatky na bydlení.

Obsah

Základní charakteristiky incidentů z nenávisti v tomto období.....	2
Konkrétní významné anonymizované případy	6
Společenské ovzduší ve sledovaném období	6
Poznámky k metodologickým charakteristikám této zprávy	12

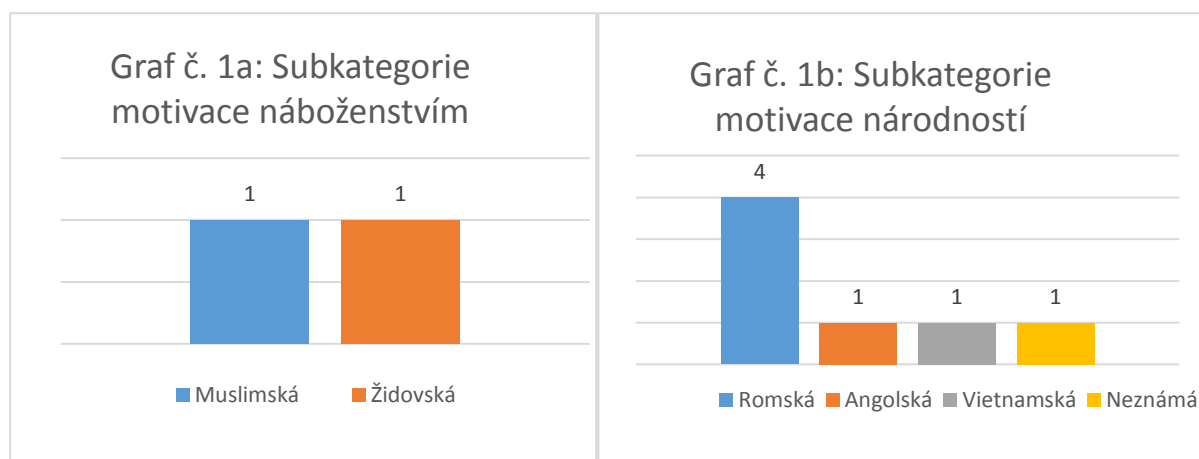
Základní charakteristiky incidentů z nenávisti ve sledovaném období

Motivace pachatelů

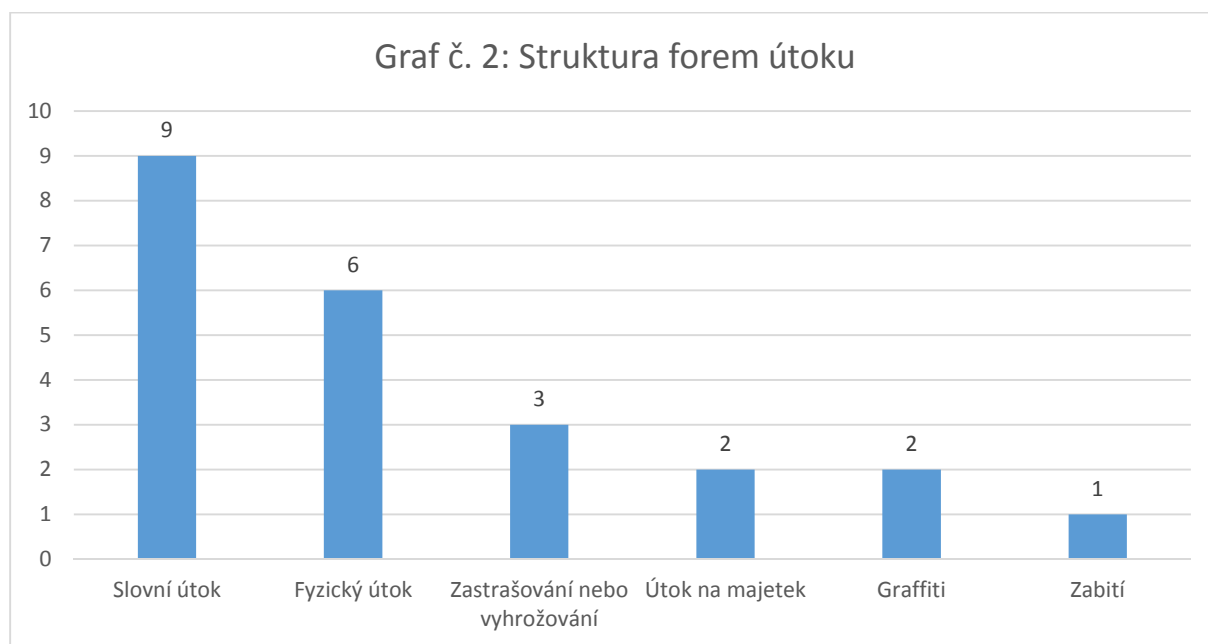
Nejvíce ze zaznamenaných případů bylo motivováno skutečnou či domnělou národností (či etnicitou) oběti. Tuto motivaci můžeme ve čtyřech případech specifikovat jako nenávist vůči Romům, kteří představují typickou oběť násilí z nenávisti. Další motivace národností se již objevují ojediněle.

Motivace vietnamskou a angolskou národností se vyskytla jednou. V jednom případě se zatím nepodařilo národnost specifikovat. Dále se relativně často objevily útoky motivované politickým přesvědčením (4 incidenty). Dvakrát byl zaregistrován útok motivovaný barvou pleti, náboženstvím, a uprchlickým/migrantským statutem. Jednou byl zaregistrován útok z důvodu bezdomovectví, zdravotního postižení a výkonu povolání.

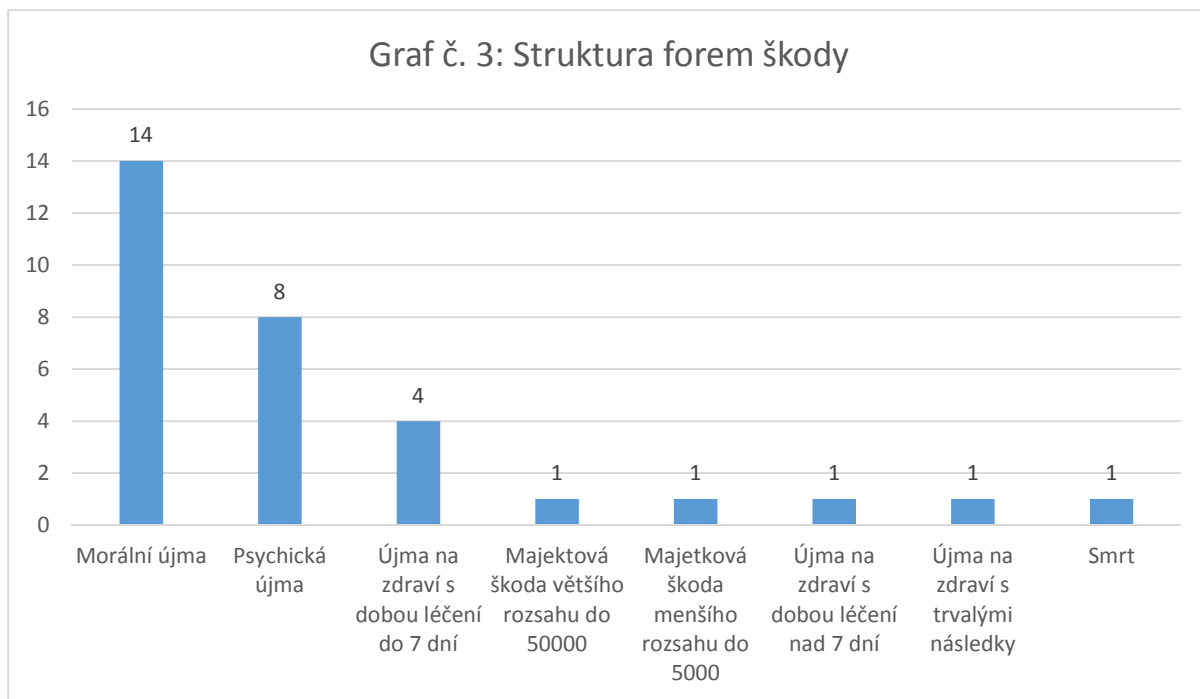

Forma útoku a způsobené škody

Nejčastější formou nenávistného incidentu byl ve vymezeném období slovní útok (9 případů). Na pomyslném druhém místě se umístil fyzický útok (6 případů). Dále se relativně často objevovalo zastrašování nebo vyhrožování (3 případy), útok na majetek (2 případy), graffiti (2 případy) a zabití (1 případ). Jednou bylo zaregistrováno graffiti.

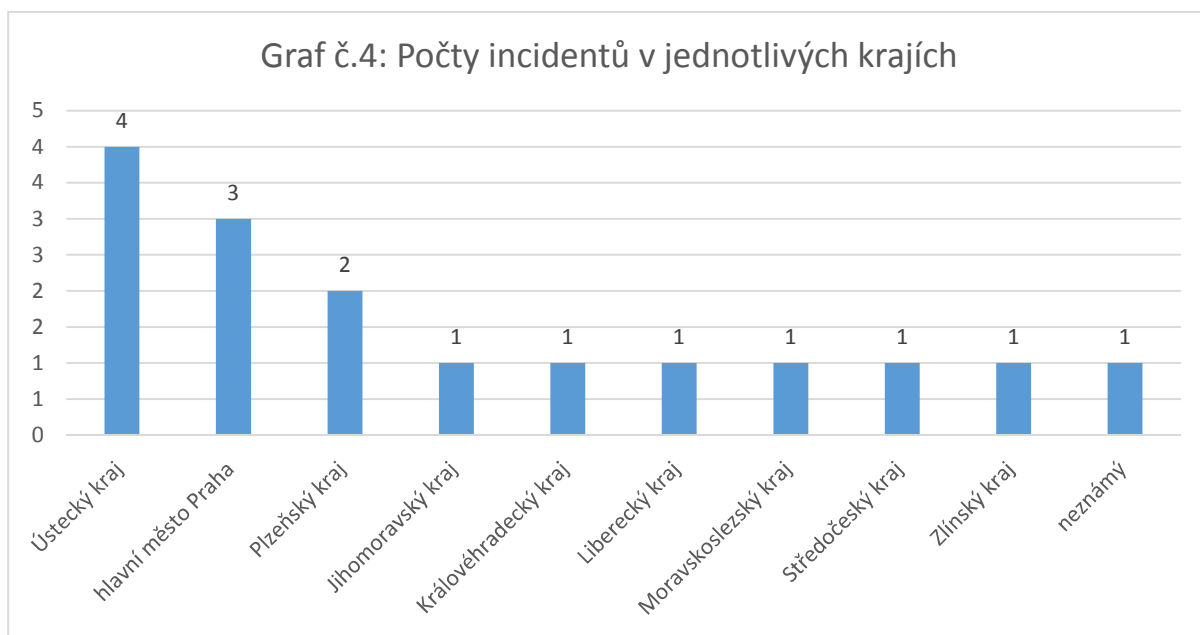

Formám útoku částečně odpovídají i způsobené škody. Nejčastěji se objevovala morální újma (14 případů). Ta byla následována psychickou újmou (8 případů), újmou na zdraví s dobou léčení do 7 dní (4 případy). Dále byly zaznamenány dva případy majetkové škody a újmy na zdraví, a to různé výše. V jednom případě byla dokonce zaznamenána smrt.

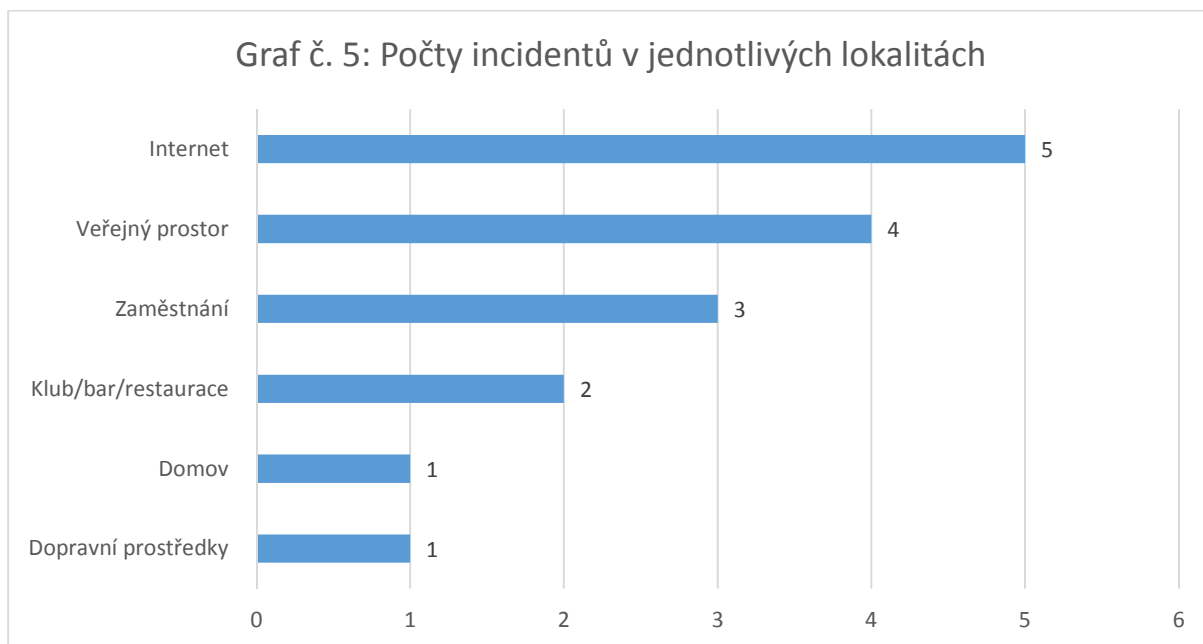

Kraj a lokalita incidentů

Prostorové rozmístění zjištěných incidentů z nenávisti je nerovnoměrné. V krajích bylo nejvíce nenávistných útoků spácháno v Ústeckém kraji na území (4 incidenty). Tři incidenty byly zaznamenány na území Hlavního města Prahy. Dva incidenty byly zjištěny v Plzeňském kraji. Po jednom incidentu bylo zaznamenáno v Jihomoravském, Královéhradeckém, Libereckém, Moravskoslezském, Středočeském a Zlínském kraji. V jednom případě zůstal kraj neznámý. Situace na úrovni měst je následující. V Praze byly zjištěny 3 incidenty. Další města se objevovala jednotlivě.

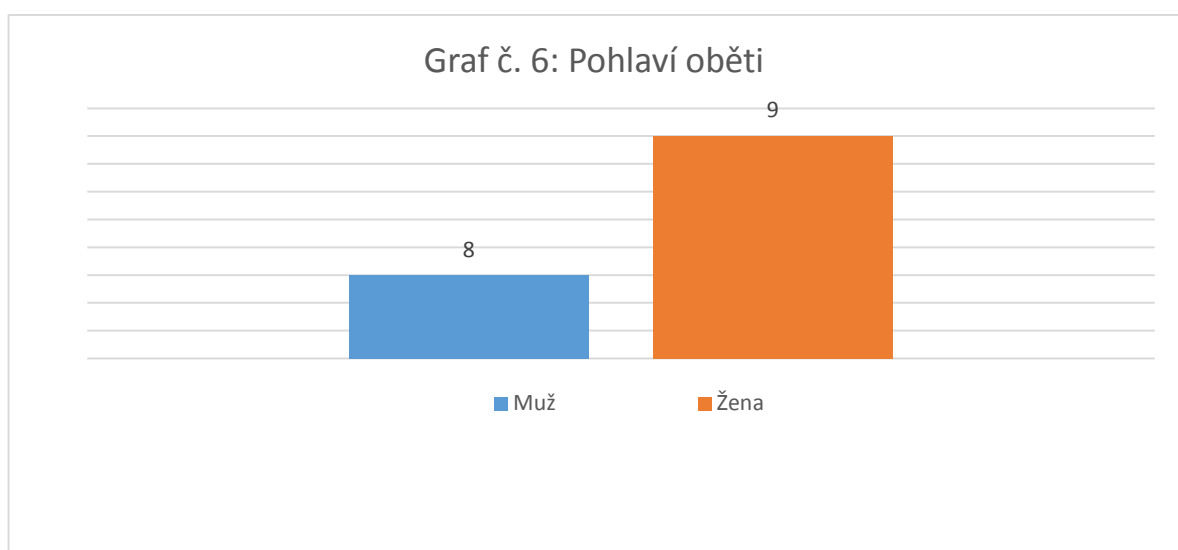

Co do typu lokality můžeme konstatovat, že se pět incidentů se stalo na internetu. Čtyři incidenty se udály ve veřejném prostoru. Tři útoky proběhly na v zaměstnání a dva v klubu/baru/restaurace. Jeden incident se vyskytl v dopravním prostředku.

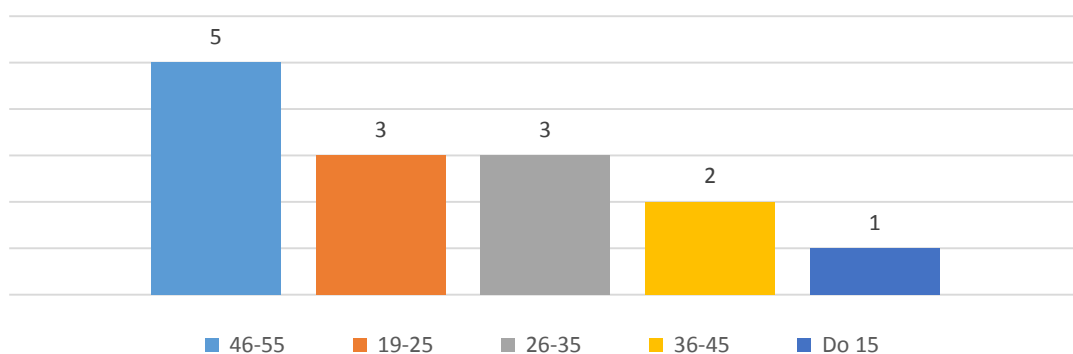

Charakteristiky napadených

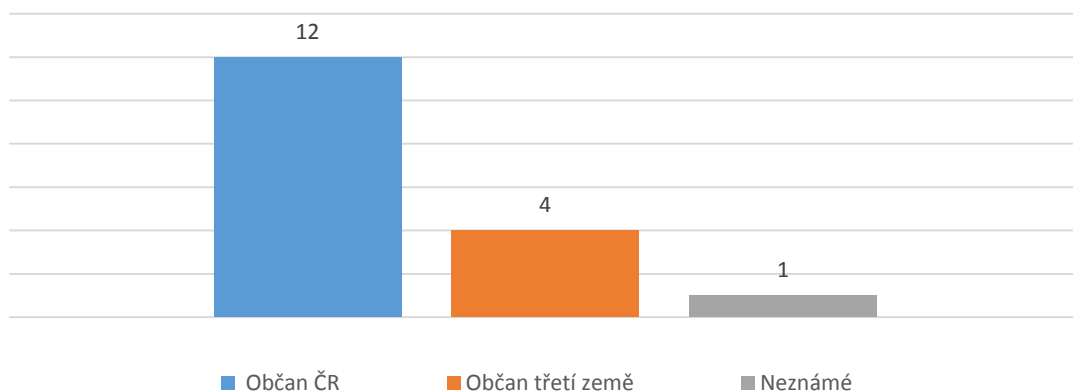
Nyní se krátce zaměříme na charakteristiky napadených. Nejprve poznamenejme, že u jednotlivých incidentů se liší počet zaznamenaných obětí. U některých incidentů není zaznamenána žádná konkrétní oběť, zatímco u jiných jich bylo zjištěno více. V tomto kvartále jsme zaregistrovali 17 konkrétních obětí. Mezi těmito oběťmi převažují ženy (9 případů), muži se stali obětí v 8 případech. Z hlediska občanství byli oběti násilí z nenávisti nejčastějšími držiteli toho českého (12 obětí). U věku je patrné, že nejvíce obětí spadá do kategorie 46–55 let.

Graf č. 8: Věk oběti

Graf č. 7: Občanství oběti

Významné případy ve sledovaném období

Výhružky řediteli divadla

V souvislosti s uvedením scénického čtení divadelní hry věnující se tematice židovského hřbitova byl řediteli divadla v jednom z krajských měst doručen nenávistný dopis. Ten otevřeně hlásá nenávist vůči Židům a popírá holocaust. Autor dopisu se například ptá: „Jak to, že divadlo v ČR vede smradlavý židácký prase?“ Dále se v dopise píše, že „židáci tady jsou nežádoucí imigranti, který mají právo a povinnost okamžitě zmizet a to pryč nebo do plynu“ nebo že „pokud Áda Hitlerů zlikvidoval nějaký židáky, je to zoufale málo a mělo by se to dodělat“.

Napadení v baru

Mladý muž se stal terčem slovního útoku při návštěvě baru. Barmanka obsloužila všechny jeho kamarády, s nimiž do podniku přišel, on však na objednávku čekal více než dvacet minut. Když se mladý muž ohradil, začala barmanka nevybíravě mluvit o imigrantech. Na argument poškozeného, že se v Česku narodil, barmanka odvětila: „Když jsem se tady narodil, můžu tady taky chcípnout.“ Personál podniku poté na místo přivolal policii, která skupině doporučila místo opustit. Zatímco někteří z návštěvníků baru se poškozeného zastali, jiní bránili barmanku. Jeden z návštěvníků poškozenému dokonce řekl, ať „jde do piče“.

Napadání v práci kvůli sexuální orientaci a národnosti

Kolegyně na muže před dalšími zaměstnanci v práci řvala: „Jdi hulit čůráky.“ Další zaměstnankyně mu nadávala nejen kvůli jeho sexuální orientaci, ale i kvůli jeho romské národnosti.

Společenské ovzduší ve sledovaném období

Politická reprezentace

Kampaně před prezidentskými volbami rozdělily společnost mezi příznivce stávajícího prezidenta Miloše Zemana a podporovatele ostatních kandidátů. Miloše Zemana, který dlouhodobě vystupuje proti přijímání migrantů, stereotypně se vyjadřuje o nejrůznějších menšinách a útočí například na novináře nebo pracovníky neziskových organizací, podle očekávání podporovali i představitelé xenofobních a krajně pravicových hnutí či stran. Byli mezi nimi například členové Dělnické strany sociální spravedlnosti¹ nebo předseda SPD Tomio Okamura.² Spolek Přátelé Miloše Zemana zveřejnil dokonce v novinách inzerát, který varoval před tím, že Zemanův protikandidát Jiří Drahoš podporuje imigraci. Vedle Zemanovy fotografie se tam objevil nápis: „Stop imigrantům a Drahošovi. Tato země je naše!“ Miloš Zeman se za inzeráty postavil a své podporovatele dokonce hájil ve vysílání TV Barrandov.³

Zemanův podporovatel Tomio Okamura strávil čekání na výsledky druhého kola prezidentských voleb přímo ve volebním štábu Miloše Zemana, kde v rozhovoru pro DVTV mimo jiné prohlásil, že koncentrační tábor pro Romy v Letech u Písku nebyl oplocený a byl v něm volný pohyb. Jako zdroj svých tvrzení uvedl neexistující knihu Tábor Lety, fakta a mýty. Podle řady odborníků (například i z

¹ <http://www.romea.cz/cz/zpravodajstvi/milos-zeman-ma-dalsi-podporovatele-tomase-vandase-a-protiromskou-delnickou-stranu-socialni-spravedlnosti>.

² <http://www.romea.cz/cz/zpravodajstvi/domaci/predseda-xenofobne-populisticke-spd-tomio-okamura-bude-za-prezidenta-volit-milose-zemana>.

³ https://www.lidovky.cz/spojeni-drahoše-s-migraci-je-logické-postavil-se-zeman-za-inzeraty-o-protikandidatovi-g4v-/zpravy-domov.aspx?c=A180118_221705_In_domov_ele.

Evropského antirasistického hnutí EGAM) se tím Okamura dopustil popírání romského holokaustu.⁴ Kvůli zmíněným výrokům iniciovali lidovečtí poslanci hlasování o odvolání Okamury z funkce místopředsedy Poslanecké sněmovny. Poslanci však neschválili ani program mimořádné schůze, na které se mělo o odvolání hlasovat. Okamuru ve funkci podrželi zástupci z SPD, KSČM a s výjimkou poslance Rostislava Vyzuly i lidé z ANO.⁵ Pro Okamurovo odvolání se kromě lidí z KDU-ČSL vyslovili i Piráti, poslanci za STAN a TOP 09 nebo část ČSSD a ODS.⁶

K popírání romského holokaustu se přidal i Okamurův spolupracovník Jaroslav Novák. V reportáži pro TV Seznam nazval tábor v Letech u Písku „neexistujícím pseudokoncentrákem“.⁷

Evropská komise podala k unijnímu soudu žalobu proti České republice kvůli odmítání programu přerozdělování žadatelů o azyl. První slyšení se bude patrně konat na začátku tohoto roku.⁸

Úřad vlády získal anticenu Big Brother Awards, kterou uděluje občanské sdružení Iuridicum Remedium. „Ocenění“ si vysloužil za definici z metodiky ke sčítání Romů, kterou používají české obce k mapování romských obyvatel a výsledky svého šetření pak posílají úřadu vlády. Podle metodiky mají úředníci za Roma považovat „jedince, který se za Roma sám považuje, aniž by se nutně k této příslušnosti za všech okolností (např. při sčítání lidu) hlásil, a/nebo je za Roma považován významnou částí svého okolí na základě skutečných či domnělých (antropologických, kulturních nebo sociálních) indikátorů“. Podle porotců soutěže není možné označit kohokoliv za příslušníka jakéhokoliv etnika, aniž by se sám k této etnicitě přihlásil.⁹

Krajní pravice

Nejvyšší soud odmítl dovolání předsedy Národní demokracie Adama B. Bartoše, který byl za protizidovský text na hrobě zavražděné dívky v Polné odsouzen ročním podmíněným trestem s dvouletým odkladem. Bartoš se chce obrátit ještě na Ústavní soud.¹⁰ I přes pravomocné odsouzení si

⁴ https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/okamura-lety-romove-koncentracni-tabor_1801311645_mos

⁵ https://www.lidovky.cz/poslanci-nebudou-hlasovat-o-odvolani-okamury-spd-z-funkce-mistopredsedy-snemovny-g2q-/zpravy-domov.aspx?c=A180307_154604_ln_domov_ele

⁶ <http://www.ceskenoviny.cz/zpravy/vetsina-poslancu-ano-nepodpori-odvolani-okamury-z-vedeni-snemovny/1585283>

⁷ <http://www.romea.cz/cz/zpravodajstvi/domaci/dalsi-utok-z-okruhu-spd-poradce-tomia-okamury-zopakoval-slova-o-pseudokoncentraku-v-letech-u-pisku>

⁸ <http://www.romea.cz/cz/zpravodajstvi/domaci/komise-podala-na-cesko-zalobu-kvuli-prerozdelovani-migrantu>

⁹ <http://www.romea.cz/cz/zpravodajstvi/domaci/anticenu-big-brother-za-definici-jak-poznat-roma-ziskal-urad-vlady>

¹⁰ <http://www.romea.cz/cz/zpravodajstvi/domaci/trest-za-antisemitsky-text-v-polne-pro-bartose-plati>

Bartoše vybral jako svého tiskového mluvčího jeden z kandidátů na prezidenta České republiky Petr Hannig a vyslal ho dokonce do debaty tiskových mluvčích, kterou v době vrcholící předvolební kampaně uspořádal zpravodajský web iDnes. Kvůli Bartošově účasti odmítl do debaty svého člověka poslat kandidát Marek Hilšer. Odůvodnil to tím, že s antisemitou se nediskutuje.¹¹

Redakce mosteckého Deníku upozornila policii na sérii nacistických symbolů, které někdo nasprejoval na nejrůznější místa v mosteckém parku Šibeník. Symboly na sebe navazují a pomocí šipek vedou kolemjdoucí až k největší metr široké svastice na konci parku. Podle redakce je „nacistezka“ minimálně 400 metrů dlouhá.¹²

Místní samospráva

Podle webu Romea uvažují další desítky obcí o vyhlášení oblastí se sociálně nežádoucími jevy, kde by noví nájemníci neměli nárok na doplatek na bydlení. Zatímco Svaz měst a obcí si toto opatření chválí, organizace poskytující sociální služby dlouhodobě upozorňují na to, že vyhlášení tzv. bezdoplatkových zón jen prohlubuje chudobu.¹³ Nově vyhlásila zóny bez doplatků například Karviná.¹⁴

V Přerově byla zrušena ubytovna Chemik, kterou město plánuje zbourat, a vystěhovat se tak muselo přes šedesát nájemníků. Na nalezení nového bydlení tak měli pouhé dva týdny, protože je o uzavření ubytovny její provozovatel informoval pozdě. Bez ohledu na to však vedení města odmítlo žádost nájemníků o tříměsíční lhůtu na vystěhování.¹⁵ Podobného osudu se obávají i obyvatelé ubytovny Mexiko ve Slaném na Kladensku, o jejímž odprodeji město uvažuje. Institut pro sociální inkluzi upozorňuje na to, že po odprodeji by současní obyvatelé mohli přijít o doplatky na bydlení, protože město Slaný také vyhlásilo tzv. bezdoplatkové zóny.¹⁶

¹¹ <http://www.romea.cz/cz/zpravodajstvi/domaci/prezidentsky-kandidat-hannig-poslal-do-debaty-mluvcich-odsouzeneho-antisemitu-bartose-hilser-s-antisemitou-se-bavit-nebudeme>.

¹² https://mostecky.denik.cz/zpravy_region/foto-v-moste-vznikla-nacistezka-jejimu-autorovi-hrozi-az-pet-let-vezeni-20180319.html.

¹³ <http://www.romea.cz/cz/zpravodajstvi/domaci/zony-bez-doplatku-na-byt-ma-ci-zvazuje-pet-desitek-obci-a-mest>.

¹⁴ <http://www.romea.cz/cz/zpravodajstvi/domaci/karvina-vyhlasila-zony-bez-naroku-na-doplatek-na-bydleni>.

¹⁵ <http://www.romea.cz/cz/zpravodajstvi/domaci/prerov-zrusil-ubytovnu-chemik-najemnici-se-museli-vystehovat-behem-necelych-dvou-tydnu>.

¹⁶ <http://www.romea.cz/cz/zpravodajstvi/domaci/slany-se-chce-zbavit-ubytovny-mexiko-jeji-obyvatele-maji-strach>.

V Brně úspěšně pokračuje projekt Rapid Re-Housing, v rámci kterého město poskytlo 50 rodinám sociální bydlení i intenzivní podporu při jeho udržení. V lednu vydalo vedení města zprávu, že míra udržení bydlení je po jednom roce 97 %. Je to o 17 % více, než byl původní předpoklad.¹⁷

Na konci března bylo pojmenováno první veřejné místo v České republice po romské osobnosti. Jde o park Hvězdička – park Eugena Horvátha, který ponese jméno brněnského muzikanta a primáše. O přejmenování rozhodlo brněnské zastupitelstvo už v prosinci loňského roku na základě iniciativy místních Romů.¹⁸

Bezpečnostní složky

V únoru začal soud s policistou, který byl obviněn ze zneužití pravomoci kvůli nepřiměřenému zásahu vůči romským brigádníkům na poli s technickým konopím. Ačkoli se skutek stal na podzim 2015, soud začal až nyní. Obžalovaný muž dosud u policie pracuje.¹⁹

Válečný veterán z Kosova a Kuvajtu a bývalý policista Martin Zapletal byl v březnu obviněn z podněcování k nenávisti. Během demonstrace k 17. listopadu na pražském náměstí Jiřího z Poděbrad vyzýval občany k tomu, aby proti muslimům a vlastizrádcům vzali do rukou cepy a vidle.²⁰

Média

Evropská komisařka pro spravedlnost Věra Jourová oznámila, že sociální sítě Facebook, YouTube či Twitter odstraňují až 70 % nahlášených nenávistných projevů a ve většině případů jsou jejich pracovníci schopni nahlášený obsah vyhodnotit do 24 hodin. Vyplyvá to podle ní z třetího hodnocení naplňování kodexu, prostřednictvím kterého se v roce 2016 některé sociální sítě dobrovolně zavázaly potírat šíření nenávistného obsahu na území Evropy. Podle prvního hodnocení v roce 2016 odstranily sociální sítě pouze 28 procent nahlášeného nenávistného obsahu.²¹

¹⁷ <https://hf.socialnibydeni.org/rapid-re-housing-brno>.

¹⁸ <http://www.romea.cz/cz/zpravodajstvi/domaci/park-eugena-horvatha-prvni-verejne-misto-v-cr-ponese-jmeno-po-romske-osobnosti>.

¹⁹ <http://www.romea.cz/cz/zpravodajstvi/domaci/zacal-soud-s-policistou-ktery-brutalne-zmlatil-romske-brigadniky>.

²⁰ https://zpravy.idnes.cz/veteran-valka-kuvajt-kosovo-policie-obvineni-podnecovani-nenavisti-islam-martin-zapletal-g8o-/krimi.aspx?c=A180314_090946_domaci_bja.

²¹ <http://www.romea.cz/cz/zpravodajstvi/domaci/webove-firmy-odstrani-70-procent-nahlasenych-projevu-nenavisti>.

Protiislámský a protiimigrační aktivista Petr Hampl pokřtil v březnu svou knihu o islámu a islamizaci na půdě Poslanecké sněmovny. Křestu se zúčastnil například poslanec ODS Václav Klaus mladší, poslanec SPD Jiří Kobza nebo poslanec ČSSD Jaroslav Foldyna.²²

Mediálním prostorem se opět šířilo několik hoaxů neboli nepravdivých či zavádějících zpráv. Český poslanec Radek Koteň zvolený za stranu SPD například ve vysílání České televize prohlásil, že střelec, který má na svědomí únorový teroristický útok na Floridě, při kterém zahynulo 17 lidí, byl členem antifašistického hnutí. Ve skutečnosti byl naopak členem neonacistické extremistické skupiny.²³ Web HateFree Culture zaznamenal i další vyvrácené hoaxy. Jeden z nich například tvrdil, že město Brno zavádí arabštinu na úřadech.²⁴ Další hoax pak obsahoval nahrávku úklidu místa s velkým množstvím kryš. Ačkoliv video pochází z Velké Británie a bylo pořízeno v roce 2013, lidé jej přeposílají s tím, že jde o úklid skládky u domu v Bohumíně, kde žijí Romové.²⁵

Web Manipulátoři zase upozornil na vtíp, který se začal na sociální síti Facebook šířit jako hoax. Jedna z recesistických stránek uveřejnila fotografii pocházející z Francie a zachycující Canal Saint Martin se stany, kterými lidé řeší tamní složitou bytovou situaci. Administrátor ale záměrně napsal, že jde o Rašínovo nábřeží v Praze a ve stanech jsou uprchlíci.²⁶

Obyčejní lidé

Na začátku března neznámý pachatel zhanobil památník romského holokaustu v Letech u Písku, když k pomníku položil prasečí hlavu. Stalo se to v době, kdy se vyklízí místní vepřín a místo něj by měl na místě vzniknout důstojný památník.²⁷

Skupina křesťanských aktivistů vyzvala dopisem papeže Františka, aby neprodlužoval mandát pražskému arcibiskupovi Dominiku Dukovi. Vadí jim jeho příklon k nacionalismu a krajní pravici, „nekritická podpora islamofobního prezidenta Miloše Zemana“ i odmítání solidarity s uprchlíky.²⁸

²² <http://www.romea.cz/cz/zpravodajstvi/domaci/protiimigracni-sociolog-hampl-pokrtivl-prostorach-snemovny-knihu-o-islam-u-podporil-ho-vaclav-klaus-ml-i-martin-konvicka>.

²³ <http://www.romea.cz/cz/zpravodajstvi/zahranicni/rasista-zastrelil-na-floride-17-lidi-poslanec-spd-tomia-okamury-siril-dezinformaci-ze-slo-o-clena-antify>.

²⁴ <https://www.hatefree.cz/blo/hoaxy/2602-arabstina-brno>.

²⁵ <https://www.hatefree.cz/blo/hoaxy/2680-bohumin-romsky-dum>.

²⁶ <http://manipulatori.cz/vtip-ktery-se-zacal-sirit-jako-hoax-uprchlici-v-praze-na-naplavce/>.

²⁷ <http://www.romea.cz/cz/zpravodajstvi/domaci/pamatnik-v-letech-u-pisku-byl-zhanoben-nekdo-k-pomniku-polozil-praseci-hlavu>.

²⁸ https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/krestansti-aktiviste-zverejnili-dopis-ve-kerem-zadaji-papeze-aby-neprodlouzil_1802141210_dp.

Na Okamurovy výroky zpochybňující holokaust zareagovali romští umělci ze skupiny Romane Khale Panthera (Romští černí panteři), když před Poslaneckou sněmovnou rozdávali pohotovostní balíčky proti Okamurově horečce. Reagovali tak na tvrzení Tomia Okamury, který své výroky omlouval údajnou nemocí a horečkou. Pohotovostní balíček obsahoval popis příznaků, teploměr, sáček s čajem a mandarinku.²⁹ V březnu pak odpůrci šíření nenávisti protestovali na pražském Klárově proti rasismu, násilí a zpochybňování romského holokaustu. Akce, na které například zazněla jména obětí rasového násilí v České republice, se zúčastnilo několik desítek lidí.³⁰

Poznámky k metodologickým charakteristikám této zprávy

U kategorie motivace, formy a škody je třeba doplnit, že incident mohl být charakterizován více než jedním znakem. U některých incidentů naopak mohly být znaky neznámé nebo zatím neobjasněné. Proto je nutno k jejich interpretaci přistupovat opatrně.

Případy popsané v kvartální zprávě jsou ty, které byly zaregistrovány zaměstnanci a zaměstnankyněmi organizace In IUSTITIA během terénní práce a vlastního monitoringu médií. Dále některé případy nahlásili sami poškození či svědci. Motivace incidentů je identifikována jako předběžná – expertní. In IUSTITIA se snaží tyto incidenty ověřovat zejména ve spolupráci s orgány činnými v trestním řízení. Dále IN IUSTITIA do své výroční zprávy monitorující násilí z nenávisti v České republice přebírá incidenty z policejních statistik po uplynutí sledovaného období. Z těchto důvodů je možné, že se výstupy pozdějších analýz budou od dat uvedených výše lišit.

Neprošlo jazykovou korekturou.

²⁹ <http://www.romea.cz/cz/zpravodajstvi/domaci/romsti-cerni-panteri-rozdavali-balicky-proti-okamurave-horecce>.

³⁰ <http://www.romea.cz/cz/zpravodajstvi/domaci/primy-prenos-demonstrace-proti-rasismu-a-vyvolavani-nenavisti>.